

Böylelerinde de durum aynıdır: Okuya (= *okı-gu* > *oku-yu* > *oku-ya* = okunak «da») dur («devam ve sebat et»).

476

3) olanlara veriyoruz.

Müre kep mastar (ve fill) ler bize yalnız yardımcılarla yapılanlardan ibaret olmayıp, şöyle bir takım teş-illere dayanır:

A. Yardımcı olanlarla yapılanlar:

(Birinci had): öz türkçe veya şark ve garp eslinden yabancı (alem, sıfat, mastar, zarf nevinden insiraflı, insiraflısız, izafetli) bir veya bir kaç kelime olur.

(İkinci had): öz türkçenin lâzımı veya müteaddi yardımcı mastar ve fillerinden biri olur ki, şualardan ibarettir:

1. Lâzım yardımcılar,

Olmak, bulunmak (1. mevcut olmak, 2. bir yerde hazır olmak, 3. keşif ve icad edilmek mânalarından ayrı) mastar ve filleri:

Bunu size bir *yardım olmak* üzere yapmış.. ona bir *yardımda bulunmak* lâzımdır.. Bu parayı ona bir *yardımı olacağını* düşündük. *Hosta olmak* ne feaa.. Böylesi daha *mükemmel* olur ..

Satrançta *mat olan* kim.. *orada eşi dosta olduğundan* bahsediyor.. bu kitap *senin olsun*.

[Bunların bir de ayrıca: olunmak, bulunulmak, bulundurmak, bulundurulmak, vs gibi kullanılır olan özgeleyenli şekilleri de vardır ki, işlerinde lâzım ve müteaddi olanlar da görülür:

Hastanın yanında bir *doktor bulundurulsa* iyi olur.. Eşyalar gümrükte *muayene olunacak*.. saat ikide *orada hazır bulunulsa* fena olmaz.. cebinde çok bir *para bulundurmaz*.. kendisine öyle bir *nasihatta bulunulmuş*.

2. Kendisi kullanılmıyan *tmek* mastarından türeme *idi, imiş, ise, iken* filleri:

Bu hal, kendisi için büyük bir kazanç *idi*.. Çocuklarla konuşan adam bir öğretmen *miş*.. kendisi doktorsa gelip bu yaralıya baksın.. biz İzmir'de *iken* o burada *miş*.

Müteaddi yardımcılar:

Etmek.. (mastarı yerinde olarak sadece muhatap ve gaibte kullanılan ve failine saygı manasını veren) buyurmak. (ötekilere nazaran daha az kullanılan) kılmak.. (birinci hadle bildirilen meshuma mastarlık manası veren) yapmak.. (yine etmek mastarı yerinde olarak sadece yazı dilinde ve *etmek* ten daha az kullanılan) eylemek.. (*eylemek* halk dilinde evveline [u] gelmiş olarak) mahdut birkaç fiil şahsında kullanılır. N'eyleyim, n'eylemeli, n'eylersin, n'eyleye: öyle parayı n'eyleyim, n'eylersin.

yap. mak da, yardımcı fiil olarak yabancı dilden tercümelemlerle git-tikçe yerleşir görünüyor.

Sizi *rahatsız etmek* istemem. Odanın her tarafını *altüst etmişler*. *Af bagurun*, ziyaretinize gelemedik. Kendisini *memnun kılacak* bir haber getirdim.. *Kopye yapmaya* çalışsan talebeler kendilerine güveni olmayan talihsizlerdir.. Bunu böyle *mutalâa eylemek* yerindedir.

Eylemek matarından mādasında bunların bir de *edilmek, ettirilmek, edinmek.. buyurulmak.. kıldırılmak, kıldırılmak, kılınmak.. yaptırılmak, yaptırılmak, yaptırılmak, yaptırılmak, yaptırılmak, yaptırılmak, ve müşareket şekilleri hariç, özgeleyenli türlü şekilleri de vardır ki, içlerinde lâzım ve müteaddi olanlar da görülür :*

Hasta *muagene ettirildi..* Bu yıl yeni okullar açılmasına *gayret ediyor..* Bu işi kendisine *vazife edinmiş..* Mektebe *teşrif buyurulursa* çoeuğu kaydederler.

Abdestsiz *namaz kılınmaz.. kıldırılmaz.. namazı kıldırın* kimdi. O bir yeni *elbise yapınmış, gördünüz mü.. İmtihanalarda kopye yaptırılmamaya* dikkat edilir

B. Yardımcı olmıyanlarla yapılanlar :

Bunlar iki türdür :

1. Kendilerini teşkil eden hadlerden her ikisinin asli mânalarıyla kullanıldığı mürekkepler :

Kendisini odaya *dar attı..* O vakitler büyük bir kıtlık *baş gösterdi ...*

2. Kendilerini teşkil eden hadlerden yalnız birisinin veya her ikisinin asli mânalarından gayri bir mâna ile kullanıldığı mürekkepler (ki böyleleri asıl *deyim* dediklerimizdir):

Bu iş ona *güç geldi..* o söz *gücüne gitmiş..* keşki ümitleri *boşa çıkmasa..* bunu *anlamazlıktan geliyor..* siz ona *göz kulak olun..* Topu *atmak* sırasını bulmuş.. *canına tak demiş..* kimseye *kavuk sallamaz..* hiç birinin *burnu kanamadı..* artık o dükkânı *gözden çıkarmış..* hemen *yelkenleri suya indirdi..* biraz daha *söy-yersen küplere biner.*

Bütün bu mürekkepleri vücuda getiren hadlerden birincisi, ikinci had olan *master* veya *fiilin* :

1. (Fiil cümlelerinde ise) faili olur : kan *oçurmak, gözü ısırarak, leke basmak, göz göre (rek), allah vere (versin).*

2. Mefulü olur : koz *koparmak, toz kondurmak, dua etmek, ah etmek, haber almak, taş atmak, kin gütmek, namaz kılmak, tüğ dikmek, yarasına tuz biber ekme, baştan çıkarmak, hoşla gitmek, kan (kanlı yaşla) ağlamak..*

3. (Bir muzafünileyhiu) tasrihsiz veya tasrifli muzaf halinde faili eya mefulü olur. *Yüzü gülsün, başı ağrıyor... adı çıkmış... özü kalır insanı (tasrihsiz)*

aklı başından gitti.. gözünü budaktan esirgemez.. içi içine sığmıyor .. saçını başını yolmuş.. sağına soluna bakmaz. (tasrifli)

4. Zarfı olur : bu bana *güç geldi.. tek durur mu* elinde çiftesi var.. *adam, boş ver.. (?) herkesi memnun etmek* kabii mi.. Kaç gündür hasta *dışarı çıkmıyor.*

5. (İsim cümlelerin le) müpteda olur. *bülbül olsam kona(da)bilsem dallars.. zaman olur ki hayali cihan değer.. gün olur ağzına bir lokma hiçbir şey koymaz.. daha neler olsun* istiyorsunuz.

Siz ne oluyor.. bunu kim r..

Haber olur :

Kardeşiniz öğretmen imiş.. ger ben ben tsem nesin sen ey yar?.. (A. Hamid) o gûzbaşı iken amcası haber aldı.. o gün ben hasta idim... sizi tekrar gördüğüm için çok memnun oldum.. herşey herşey sizin olsun, bana kitaplarım yeter.

**

Mürekkep mastar ve fiillerin bir takımı ayrılır «séparable» bir takımı ayrılmaz «inséparable» yapıda olur. Ayrılmaz olanlar hadleri arasına başka kelime unsurları giremeyip daima yanyana kullanılanlardır ki, yardımcı fiillerle olanlar böyledir :

Siz ona çok yardım etmişsiniz (meselâ : yardım çok etmişsiniz, denmez).. o vakit mektepten izinsiz ayrılmak şiddetle yasak edilmişti. (Meselâ : yasak şiddetle edilmişti, olmaz).

Yardımcı mürekkepler dışında kalanların kimi ayrılmaz kimi ayrılır nevinden olur :

Ayrılmaz «yalnı halinde» : Anlamazlıktan gelmek, yağını başını almak, traş olmak, sakal koyvermek, baştan çıkarmak, akla hizmet etmek, vs.

Ayrılır) Zora dayanmak, aklına uymak, içini dökmek, içi açılmak, işi yoluna koymak vs.

(Bütün bunların haricinde olarak esasen zarfı rolündeki kelimelerle yanibaşlarındaki mastar veya fiillerin arasına girememek ciheti ayrı bir meseledir).

Yukarıda bahsi geçen ayrılır ve ayrılmaz mürekkeplerin bu durumlarını sözlüklerde ayrıca kaydetmek lüzumlu ve faydalıdır.

Lehçemiz yeni mefhumlar için muayyen fiil köklerinden türeme kelimeler yapmaktan geri durmamakla beraber, onlarla elde edemediği mefhumları daha çok böyle mürekkep mastarlar ve fiillerle eda etmek yoluna gitmiştir. Esasen bu vadi kendisinde olmayan mefhumlar için lehçemizin müracaat ettiği yabancı dillerin tek hadli kelimeleri yerini de tutabilecek derecede geniş ve verimlidir. Yeter ki bu mürekkeplerin gelişmesine çalışılarak daha başkalarını ve yenilerini elde etmek yolunun daima açık olduğu gözönünde uzak tutulmasın.

Bütün bunlar yapılmakla beraber eldeki yabancı (bilhassa Arap) aslından gelen birinci hadlerin dilde yerleşmiş olanları için (isim, sıfat, mastar) gibi muhtelif şekilli türemelerinden mümkün olan yerlerde yalnız birini almalı; ayrılmaz mürekkeplerde birinci haddi vücuda getiren kelimelerden zarf olanlar ikinci had olan mastar ve fiilde prefiks yerini tutabilir.

Yabancı kelime aileleri teşkil edenlerine imkân nispetinde yer vermemek dilimizin kolaylığı ve güzelliği adına çok arzu edilen bir meseledir. (Derhatır etmek, tahattur etmek, ihtar etmek) yerine (hatıra gelmek, hatırlamak, hatırlatmak gibi.

- 489 37) edilmektedir [2]
Bizce (niyetli) istikbal: -y) *acak* ekinin ana şekli bu olabilir.
- 490 29) 1462). [1]
Fikrimizce bu ve bundan evvelki siyganın aslı, mastarlara -si eki getirilerek yapılan fiil tabanına failiyet eki -gen, -gan ilâvesiyle doğmuş ismi faillerdir ki, yukarıki mânaları: kara-mak. *si/gan* (=görmek gibi yapan) ; eşit-pāk. *si/gen* (işitmek gibi yapan) (muk.pāk, eski mastar eki çeşidi = -māk) suretindeki asıl mânalardan çıkmış olsa gerek.
- 492 21) *art-a-mak*. [1]
Bunlardan bazılarının şöyle olmaları da mümkündür:
teb.si-, tebe.si-, çaķ.ra-, kağ.sa-, ar ta-.
- 31) [1]
ımız-ga-n-mak = (kendine gevşeklik, rahavet gelmek)-aslı mânasından) şöyle hafifce uyumak, uyuklar gibi olmak): Yklş. lehçelerde *ım-s(y)ık* ve yine *ım-r-s(s)ık* = gevşek, yumuşak, mülâyim, tembel..
- 498 18) *sesada* [1]
ün kolimesi (ses) mânasındaki *ün* kelimesinin bir çeşidi olduğuna göre bu, *sesad* olmasa gerek.
- 499 17) s. 974); [1]
Bizce bu kökün de (ses) mânasına olan *ün* le ilgisi var.
- 500 1) "braire," [1]
Bu kelimelerin asılları da (ses) mânasındaki *ün* le ilgili olsa gerek.
- 10) *mak-tır*, [2]
Yklş.: *vaf, vaf* (Kit. Dede Korkud).
- 17) yankılamak, «résonner» [3]
(geri dönmek, aksetmek) mânasına *yan-mak* dan Bk. D.L.T.
- 8) s. 209). [1]
Bütün bu misaller içinde aslen *sesad* hissini vermiyenler olduğu sezilmekte, ve yine içlerinde bir kısmının da *sesad* olup olmadıkları daha sıkı bir surette incelenmeğe mültaç olduğu anlaşılmaktadır.
- 501 19) *hal-sız-ra-* [2]
Yklş. Orhon yazıtları: *ķagan-sır-at-mak, il-sir-et-mek*.
Bunlardaki *sr-r-* (*r > x* değişimli) lehçemizin -sı-z ekinin ayıdır.
- 503 31) (linge), *ütüle-mek'ten* [5]
Bu misalin yeri burası değildir. Aşağıda -le eki ile yapılan isimden fiil tabanları arasında gösterilmeli idi.
- 504 18) 372); [1]
Fikrimizce bu, -lg li masdar olan *köm-üg* ile -lig ekinden meselâ *köm-mek-li* gibi yapılmış bir siyga olup, meçhul mânasını bundan almış bulunuyor. Müellifin dediği gibi olsa *gömülmüş-lü?* mânasında olması gerekirdi.

- 23) (=bağlı). [2]
Bu misal sahife başındakiler arasında geçmiş bulunuyor ki, asıl yeri de orasıdır.
- 28) Dormants). [3]
bağ-lak-lık kelimesi belki *bağlıklık* olacak.
- 508 41) mânâsındadır. [1]
(Yıldırım) ise Fransızca'da «foudre» dir; Fransızca'daki «tonnerre» ise Türkçe'mizin (gök gürlemesi) karşılığı olacak.
- 512 15) dolu «rempli» [2]
tutaş kelimesinde bu mânâyı bulamadık. Bunun (1. bitişik komşu, 2. evlenmemiş kız: yklş. *tutu>dudu*) gibi mânaları var.
- 522 41, 44) [1, 1]
Yklş. h)ın. *kır-mak* Rumeli'de: buruna şiddetli bir boğaltma hareketi vererek sümürmek. Yklş; İngilizce'de (Haymana) = hareket ettirmek). Bundaki h) ın kökünü y) ın [D. L. T, I, III; 50, 4], ve y) *ing*, [D. L. T, II, 263] = sümük ile yaklaştırmak da mümkündür:
yingdegü (D. L. T, III, 287). = sümüklü. y) *ingitmek*. (D. L. T, II, 263) = sümürmek. Yklş., *yem* (D. L. T, III, 4) göz çapağı.
- 526 37) (*girt*, hırıltı "râle,, dan);
Belki (ses, hareket) mânâsına *ır* kelimesinin bir çeşidi olan h) *ır* kelimesinden, h > g değişimiyle: g) *ır.t.lak*. Yklş. g) *ır g)ır* etmek *gur-ul-damak*, h) *ır gür*, h) *ır.ıltı* v. s.
- 527 24) «rouler» [1]
Esasen *tek.er* (mk. araba tekeri) kelimesi (*tek.re*) gibi daire mânâsında olup *tek.er.le.mek* (devrettirmek) masdarından *tek.er.lek* kelimesi (dairelenmiş, müdevver) mânâsıyla ve yine evvelkisiyle mânâdaş olarak kullanılıyor; Yklş. *tek.ir-men* (devreden) değirmen.
- 528 31, 32) (sesad) [1, 1]
Bunların sesad oldukları bizce şüpheli görünüyor. (D.L.T, I, 275) *okra-mak* ve yine (D. L. T, III, 280) *çokramak* ve lehçemizde *çağırmaq* gibi kelimeler ki de /ag, ok/, ses ve gürültü fikrini veriyor. c) *ır/ayık* ise *ır* = ses, şarkı) ile ilgili olsa gerek. Böyle *guk>yuk* lu teşekküllere gelince: bunlara *hala-yık* da katılabilir. Belki aslında *kula-yık* ki daha eski şekli «*kulaguk*, *kulavuk*» olacak (= kul edilmiş olan).. Yklş. *dalkavuk* (belki fitne karıştırmak, ziyankârlık etmek» mânâsına olan *talkı-mak*: D. L. T..) dan fitneci ve ziyankâr ki *talkaz* da bu mânâdadır.
- 529 20) *todyuruylı ol* [1]
Müellif bunu *tud'ıryılı* diye kaydediyor ki bu manasıyla doğru olmasa gerek.
- 531 24) *iv-gen*); [*]

Bunlar içinde bundan ve *ergen*, *çöz-gen* den başka *i-ken*, *u(o)-gan*; *çev-gen*, *don-gan* gibi eski veya yeni tek hecelilerin de bulunduğu dikkat edilmeli.

- 533 8) *kuluçka* [5]
Himaye ve yardım etmek mânâsına *koldamak* ve arayıp gözlemek mânâsına *kollamak* masterlarının kökiyle ilgili görünüyor.
- 534 10) *ruine* [*]
Müteaddi olduğu halde lâzımlar arasına geçecek.
- 535 34) *brusque*; [5]
Şefak sökmek? veya birşey çorap söküğü gibi birbiri ardınca gelmek.
- 538 14) *üz-en-gi* [1]
Belki aslı *uzan-gı* hayvana her binen kimsenin bacaklarının uzuluğuna göre nyar ederek, ayaklarını koyduğu askılı basamak ki koşum takımını parçalarından biridir.
- 21) *meçhul*; [2]
(İleri uzatmak) mânâsına *su-n-mak* (bk. *boyun su-mak* D.L.T. III) 185 den, *ileri uzatılan şey?*
- 539 42) s. 83.
veya belki *çok gemek* mânâsına *bük-mek* (D.L.T. II, 17) den ki, (bir tepsi böreği bükdü «silip süpürdü» gibi kullanılır. ykış. *bekri* (belki aslı *bükrü*) çok içen. Bunun kalın bir çeşidi olarak lehçemizde *bık-mak* («çok yediği için, artık yiyemez olmak, ve daha sonra usanmak, gına gelmek»), veya gemilerde demir halka mânâsına *bakla* dan; o şekilde kesilmiş olan?
- 542 13) *yakındır* [1]
Bk. ş. 489 not 2 : istikbal sıygamız hakkında :
- 543 7) «*voisiner*»; [*]
veya (bir yere beraber konmak) mânâsıyla *kon-uş-mak* dan. Bu mana, daha uygun görünüyor. Çünkü lehçemizde görüşmek diye de kullandığımız (konuşmak) kelimesinin aslı (müşavere etmek) demek olan *kengeş-mek* (bk. D.L.T. II. 291) aslından olsa gerek.
- 556 12) *venue*. [*]
-avı, -evi ekleri, -agu, *egü* (l) eklerinin *ğ > v*, *ğ > y* değişimli şekilleri olsa gerek:
tum-ağu (nezle, damlayan); küd'-eğu (gözleyen, müntazır, müterekkib ykış: güveyi); eğ-eğu (eğilen, ege kemiği), öğ-eğu (analaşan, üveyi ana?); büt-eğu (bitevi, bütünleşmiş, tam). vs.

Bu, ancak yazıda yani görünüşte böyle; yoksa söylenişte *veçh-ile* suretindedir.

Belki aslı *tu-ga-n-ak*: (tu.ka [tı-ka] -mak,) dan ; bk. D.L.T III, 187 *tu-mak* = kapamak, tıkmak.

dağ, dağ, tağ, tağ (HUAŞTUANIPT) ten :

225) H ^o ROŞ - T*G	P ^u DVAH-T*G	TÂNGRI-I
kurç (demir) gibi	budak gibi	tanrı (lar)

Esasen *eyle* kelimesi de *o + fleg* (= o gibi) mânasında olsa gerek. Bk. (s. 574), not 1) *iley* = gibi; *c)ileyin* = gibi olarak; ben. *ciley.in* = benim gibi olarak.

Bu kelime (taraf) mânasındaki *saru* kelimesinin bir çeşidi gibi görünüyor, ki o da belki *s)ara* kelimesinden gelmiş olacak. yklş. lehçemizde *itba'* (hendiadooin; yunanca = iki kelimeyle bir tek şey) halindeki *ara s)ira* (جغ. سیرا) Bk. § 902 2°.

Osmanlıca'nın eski طوغرى، طوغرى = *toğrı* ve sonraları *doğru* kelimesi bundan doğmuş görünüyor.

Bunlar (D. L. T., II, 83) de bizim şimdi karşı dediğimiz kelimenin bir çeşidi olan ve sonraki lehçelerde *karşılık*, *cevap* yerine de kullanılan *karu* (ki bunun ahenge uyan incesi *kerü* olacak :

M ^u DRUK	ŞİRİK	URAK	IG*Y
kurdum	yay	(a) karşı	düşman

(Aslı Arap yazısıyla olduğu için satır ve harfler sağdan sola).

(D.L.T., III, 251) :

RÂTÖ	NIGB* ^T	ÜR* ^K	IRGN* ^T	B* ^L L* ^B	ADN*
öder	ibadetini	(ya) karşı	tanrı	olarak	orada

Başka misaller :

taş-karu = dışa karşı (= tışarı, dışarı) ;

yok-(k)aru = yükseğe karşı (= yukarı: iki k dan biri düşmüştür) ;

iç-kerü = içe karşı (= içeri) ;

ilk-(k)erü ilke karşı (= ileri: iki k den biri düşmüştür), v s.

ang-karu = yüze karşı, an-aru(ı) : Uygurca : *ang* = yüz. Yklş. *angar* (u = ona karşı, oraya ; (bu kelimenin sonundaki u aşınarak o şekliyle bu mânada Orhun yazılarında ve Divan-ı Lûgat-üt Türk'te yer yer görülür.)

Bunun zıddı olan (جگى: *bun-garı* = buna karşı, buraya) kelimesi de

(Bak, aynı sahifede *muñar-ça* (= buna, buraya kadar) ki, bunun da aslı *mun-gar(u)-ça* olsa gerek.

591

23) geliyor. (*)

Lehçemizdeki mef'ulünileyh edatı *-a* nın anası olan ve ilkin mef'ulünfih edatı olarak kullanılan *ka*, esasen (zarf, kap) demek olan *kağ > kag > kağ* isminin sonundaki boğazlısı yumşayıp düşmüş bir şekli olsa gerek. Bu isim eskiden (kab kaçak) mânasında (D.L.T. III, 158) *ka kaç*a suretinde sonu boğazlısız olarak da görülür.

-ka nın bir başka eski şekli de *-gar* dır ki bu, (karşı) demek olan *k(g)aru* nın sonundaki vokali düşmüş şeklidir; yklş. yok-ar (=yok karu).

Müellifin *-rı* edatı dediği de bu *karu* kelimesinin son hecesidir. Bk. Bu kelimeler hakkında: 590 (37).

592

6) kullanılmaktadır (*)

s) ar(a = ırak, uzak (taraf) = arı.

34) dökülür.

Belki [*barun-gar* = *barun-gar(u)* = evvele karşı ilke, doğru] karşılığı olan *son-gar* = *son-gar(u)* = sona karşı, doğru,

597

40) türetilmiştir *

599

39) yklş. *parun-gar* s. 591 sonları.

* *beri* kelimesi için bk. HUASTUANİFT :

96) TANGRİM	SUYDA	B*RU-U	SAKINÇIN	97) SÖZÜN
tanrım	suç(yolun)dan	giderek	fikirle	sözle
KILINÇIN	oo ON	98) SUY-Y	YAZUK	KILTIMIZ
fiil ile	on	suç	günah	kıldık
157) ARIG	NOMUG	BİLTÖKÖMÜZDÄ	158) B*RU-U oo	
pak	düai	bildiğimizde(n)	beri(=vararak)	
192) ÇAŞAP -	IT	TUTDUĞUMUZDA	BARU	
iyi belenmiş	hareket	tuttuğumuzda(n)	beri (=vararak)	

600

15) «au delà» ; [1]

Bir yandan başka yana gitmek, geçmek (mürur, ubur) mânasına olan *öt-mäk* (D.L.T. I. 149), mastarından (bulunulan yerden geçilecek taraf) mânasıyle.

602

6) *yañ-a-sın*

Bunlardan sonra gelen *yana-dan* kelimeleri insıraflı görünmekle beraber (*yanak*)-*yana* (yan) mânasına isimdir.

604

19) gösteriyor (*)

1. *yanga* = *ya(.)ga*=*yağa*,2. = *yan(.)a* = *yana*.Yklş. : *deng* - *iş-mek*.

1. = *de(.)* ğ. *iş-mek*,
2. = *den(.)*. *iş mek*.

605

39) *sinğar* [2]

Ykış. *sin-gar* kelimesini (*anğ-ar* = yana) kelimesine: *anğ-ar*: (s > a) *ing-ar* (uygurca *ang* = yan, yüz.)

42) demektir.

Bk. § 267, not 1. (ms. Bibl. Nat. A. F. T. 394, fol. 59 r°). *Başka* (müstakil olarak, başlı başına): *Başka*, *bula-maç yi-mek*.den il-ler ile *pilâv yi-mek yeğ-dir* (Atasözü).

609

17) (§ 509). [4]

Bunlar *-sa-k*, *-se-k* çeşidi olarak eklenmiş olduğu isme «aid olan» manasındadır: (kola aid olan, kolluk), ele aid olan, ellik) demektir.

615

31) demektir.

Veya bunu «la prière, après l'aurore» dan akabinde namaz gibi okumak (cümlelerin aşağısına yukarısına uygun geliyorsa) mümkündür.

618

37,38) bilmiyoruz.) (*)

Bizce ikinci şık: «yeter miktar» manalarında olanı doğru görünüyor.

621

35) olabilir.

Nasıl ki (rastlanan) manasındaki bu *taş* (dost, eş dost) manasıyla da (bk. daha evvellerdeki misallere) kullanılmıştır.

623

6) okunacak. (*)

Ykış. *basa*: ardı *basa* = akabinde, ardınca.

14) § 278. (**)

Müellifin yakarıkı ibtarlardan birinde anlattığı üzere ayrı görevli kelimelerin birbiri yerinde kullanılışı (enallage) bütün hâletlerde olan bir şeydir. *-ka*, *-ke* [ki lehçemizde olduğu gibi Orhun yazılarında dahi bogazlısı düşmüş çeşidi *-a(-e)* suretinde de kullanıldığı vardır] ilkin (kab, zarf) mânası yardımıyla mef'ulün fih rolünde kullanılmış iken aynı yazılarda ve daha sonraki lehçelerde mef'ulün fih rolünü de görür ve başka mef'ullerde de aynı hâl görülür:

IE 9: KA/KE: = mef'ulün fih:

ᠨᠢᠳᠴᠤᠨᠡᠭᠢᠮᠷᠢᠭᠢᠶᠢᠲᠤᠶᠢᠠᠬᠤᠯᠢᠶᠢᠶᠠᠨᠶᠠᠨᠠᠨᠢᠭᠢᠲᠤᠯᠤᠬᠤ
ı d ç u EKİMRİGİY İTY AKLIY YOK NİGİT LÖK
uçtu 17= yirmido yedi yılında koyun tigin köl

IE 14: A/E: = Mef'ulün fih

ᠨᠠᠭᠤᠬᠤᠵᠠᠪᠠᠶᠢᠷᠢᠶᠢᠰᠢᠮᠷᠢᠭᠢᠶᠢᠨᠠᠳᠤᠨᠠᠴᠤᠭᠪᠠᠲᠤᠡᠶᠢᠷᠢᠪᠢᠪᠢ
NAG• K Z• B AY• RIY SİMR• İG• Y N• DOB: Ç• GB• T E Yİ R• B
kağan Baz ırakta imiş düşman milleti çin beride

